

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, ÜÇÜNCÜ DÖNEM KIRŞEHİR MEBUSLARI (3)

Yaşar ÖZÜÇETİN

Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Fen-Tarih Bölümü, Kırşehir.

Özet

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Üçüncü Dönem Kırşehir Mebusları (3)

T.B.M.M. Üçüncü Dönem (1927-1931), Büyük Türk İnkılabının tamamlanması ve devletin kurumlaşması çalışmalarının özenle ve yaygın bir şekilde sürdürüldüğü, bütünü oluşturan zincirin son halkası olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Üçüncü Dönem (1927-1931) üyeleri arasında, Kırşehir mebusu olan; Ahmet Hazım Börekçi, Yahya Galip Kargı, Lütfi Müfit Özdeş beyler, genellikle, Meclis içi farklı komisyonlarda görev almışlardır. Yasama Meclislerince verilen görev ve yetkiler komisyon çalışmaları halinde gerçekleştirilmiş iş yoğunluğu azaltılmıştır. Özel nitelik taşıyan konularla ilgili, zamanla uzmanlaşmış ve dolayısıyla daha kolay ve daha sağlıklı karar verme imkanına kavuşulmuştur. Bu temelde, adı geçen T.B.M.M. Üçüncü Dönem Kırşehir Mebusları, Genel Kurula bağlı olarak çalışan, görev ve sorumlulukları, Genel Kurulca kabul edilen, iç tüzükle belirlenmiş birer meclis görüntüsü taşıyan bu komisyonlarda, görevlerini millet ve vatanseverlik duyguları içinde ifa etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: TBMM Üçüncü Dönem, Kırşehir Mebusları

TURKISH GRAND NATIONAL ASSEMBLY, THIRD TERM KIRŞEHİR DEPUTIES (3)

Abstract

Grand National Assembly of Turkey, The Third Term Parliament Members of Kırşehir (3)

The third term of Grand National Assembly of Turkey (1927-1931), when the Grand Turkish Reform was completed and efforts to institutionalize the state were diligently and widely carried on, became the final link of the chain that formed up the whole. Parliament Members of Kırşehir in the third term Grand National Assembly of Turkey, Mr. Ahmet Ziya Börekçi, Mr. Yahya Galip Kargı, Mr. Lütfi Müfit Özdeş, generally served in different commissions in the parliament. Duties and authority delegated by the Legislative Assembly were performed in commission, hence workload was reduced. They specialized in matters with exceptional value, so could more easily take reliable decisions in time. On this basis, previously mentioned Parliament Members of Kırşehir in the third term Grand National Assembly of Turkey, performed their duties with the feelings of Community and patriotism in the commissions which were dependent on the General Assembly and had the image of a parliament whose duties and authority were determined by the internal regulations.

Keywords: The third term of Grand National Assembly of Turkey (1927-1931), Parliament Members of Kırşehir

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş dönemi ile ortaya çıkan sıkıntı ve imkansızlıklarla birlikte büyük savaşlar geçirildi. Ülke ve millet varlığını tamamen ortadan kaldırmaya yönelik saldırılara maruz kaldı.

XIX.yüzyıl başlarında Sened-i İttifakla başlayıp, I. ve II. Meşrutiyetle olgunlaşan siyasal şuurlanma, Türk milletinin varlığını hedef alan büyük, son saldırı karşısında "millet esas"lı parlamentonun kurulmasıyla üst noktasına ulaştı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Türk Milletinin asırlar süren arayışlarının özü ve bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsali" olarak toplumsal hayatın temel ve vazgeçilmez kurumu oldu¹.

Parlamento geleneğine göre yeni dönem ile, geçen dönemin işlem ilişkisi, birkaç istisna dışında kesilir. Bu ilişki kesimi, belgelerle sınırlı olmayıp üyeleri de kapsar. Türk Parlamento yapısında dönemler bağımsız birer bütün oluştururlar².

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem (1919-1923)'in inkılâpçılığı, Türk inkılâpçılığı ile dikkati çekmiş, Türk tarihinde ilk kez millî hakimiyet ilkesi, siyasî ve hukukî temel edinmiş, bu günkü devlet ve hükümet şekil ve sistemimiz açık bir şekilde belirlenmiştir. Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi, kuruculuk vasfına da sahip olmuştur³.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Döneminin belirtilen bu niteliklerinden dolayı, çeşitli bölgeleri temsil ederek, Türk devletinin yeniden kuruluşunda kutsal görev ifa eden, Büyük Millet Meclisi saygıdeğer üyeleri arasında yedi Kırşehir mebusu⁴ da bulunmuştur. Millet Meclisi, İkinci Dönemde (1923-1927), devletin kurumlaşması sağlanmış, büyük Türk inkılâbının oluşumu, önemli bir mesafe kat etmiştir⁵. Devletin kurumlaşmasında, büyük Türk İnkılâbının oluşumunda vazgeçilmez farklı etkilere sahip olan, yine bu değerli üyelere beş mebus Kırşehir'i temsil etmiştir.

¹ *Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve T.B.M.M. I.Dönem, 1919-1923, III.Cilt, I.Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay. s.III; İhsan Ezherli, Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1992) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı (1877-1920) TBMM Kültür ve Sanat Yay. s.1; Niyazi Berkes, Türkiye'de Çağdaşlaşma, İstanbul 1978, s.147-148; Yavuz Ünsal, Atatürk, İmparatorluktan Milli Devlete, Ankara, 1990, s.4-6; Afetinan, Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi, Ankara, 1973, s.25-26; Demokrasi denilen kavram, İslâmiyet'ten önce Orta Asya'da kurulmuş yarı göçebe Türk devletlerinde çeşitli görünümlere sahip olarak mevcut olmuştur. Hakan, bir millet temsilcisinden başka bir şey değildir. Tam bir eşitlik esasına dayanan, bu eski Türk toplumunun, en bariz ve en meşhur özelliklerinden biri hem insan haklarının, hem de demokrasinin en önemli esaslarından olan vicdan hürriyetinde görülmektedir; İsmail Hami Danişmend, Eski Türk Demokrasisi, Sucuoğlu Matbaası, İstanbul, 1964, s.12-15; İslâm Ansiklopedisi, "Türkler" Maddesi, C. 12/II, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1988, s.261-265; Salim Koca, Türk Kültürünün Temelleri, II. Cilt, II. Baskı, Başkent Matbaacılık, Ankara, 2003 s.66-81.*

² *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II.Dönem, 1923-1927, I.Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay., s.IX.*

³ *Tarık Zafer Tunaya, Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük, 2.B. İstanbul, 1981, s.208-209.*

⁴ *Geniş bilgi için bkz. Yaşar Özüçetin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir Mebusları (1)", I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni, (8-10 Ekim 2003), Bildiriler, Haz. Ahmet GÜNSHEN, Kırşehir, 2004, s.437-450.*

⁵ *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II.Dönem, 1923-1927, III.Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay., s.5.*

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Üçüncü Dönemi içine alan 1927 ile 1931 yılları arasında ise, Büyük Türk inkılabının tamamlanması, devletin kurumlaşması sağlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarının özenle ve yaygın bir şekilde sürdürüldüğü yıllar olmuştur¹.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Üçüncü Dönem (1927-1931) üyeleri arasında, Kırşehir mebusu olan; Ahmet Hazım Börekçi, Yahya Galip Kargı, Lütfi Müfit Özdeş beylerin² genel ve kişisel durum ve yaşamları incelenerek, görevlerini millet ve vatanserverlik duygularıyla yerine getirdikleri görülmektedir.

Büyük Millet Meclisi, Üçüncü Dönem (1927-1931)'in de sosyal yapının, benzerine rastlanmayan bir şekilde değişmesi ve toplumun yeni çağdaş değerlerle donatılması devam etmiş, dolayısıyla, olayların Parlamente'ye yansımaları neticesi Parlamente'ye şahsiyet veren üyeler önem kazanmıştır³. Bu temelde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Üçüncü Dönem, Kırşehir Mebusları'nın genel ve kişisel durum ve yaşamları bu araştırmada değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Ahmet Hazım Börekçi

1893 (1309) yılında Ankara da doğdu. Babası Muammer Efendi, annesi Samiye hanımdır. Hacer Şaziye hanımla evlendi⁴.

İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1911 yılında Yüksek Öğretmen Okulu Tabiiye şubesine girdi. Tabiiye şubesinde iki yıl öğrenime devam etmesine rağmen sağlık sebebiyle zorunlu olarak öğrenimini yarıda kesti. Mart 1914'te Ankara Sultanisi şube öğretmenliğine, Eylül 1915'te terfi etmiş olarak Sivas Sultanisi öğretmenliğine atandı⁵.

Seferberliğin ilanı üzerine, savaşta yedek subay talimgâhına gönderilmiş, ancak bir yıl kadar sonra sağlık sebebiyle levazım okuluna nakli gerçekleştirildi. Savaşın bitimine kadar, farklı birliklerde yedek levazım subayı olarak hizmet verdi. Daha sonra 5. Kol Ordu Asker Alma Dairesince terhis edildi. Ekim 1918'de Ankara Menbaı Füyuzat Başöğretmenliğine, Temmuz 1920'de TBMM Başkanlığı Özel Kalem Evrak Mukayyitliğine, Ocak 1921'de Dosya Memurluğuna, Mart 1921'de Bakanlar Kurulu Başkanlığı (Başbakanlık) Özel Kalem Evamir ve Mukarrerat Müsevvidliğine atandı. İstiklâl Savaşında silah altına alınarak, altı ay kadar, Garp Cephesi Menzil Müfettişliğinde Levazım 2. Şubesinde görev yaptı⁶. Ağustos 1923 de Özel Kalem Başkatipliğine, Nisan 1924'te Evrak Başkatipliğine getirilip, Mayıs 1924'te Ankara

¹ *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-III.Dönem, 1927-1931, I.Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay., s.V; Üçüncü Dönem, Atatürkçü düşüncenin toplum tarafından benimsenip, uygulamada öneminin anlaşıldığı güç kazandığı bir dönem olmuştur.*

² *Türk Parlamento Tarihi, T.B.M.M.- III. Dönem, 1927-1931, III.Cilt, T.B.M.M. Vakfı Yay., s.393-396; KIRŞEHİR 1923-1998 75.YIL, Başbakanlık Basımevi, 1998, s.112; KIRŞEHİR 1993, Erk Yayıncılık, Ankara, s.56; Adnan Yılmaz, Küçük Asya'nın KIR-ŞEHİRİ, Ankara, 2001,s.221.*

³ *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II.Dönem, 1923-1927, I.Cilt, s.VIII.*

⁴ *T.B.M.M Olumluluk Kağıdı Örneği 718.*

⁵ *T.B.M.M Olumluluk Kağıdı Örneği 718.*

⁶ *T.B.M.M Olumluluk Kağıdı Örneği 718.*

Şehremaneti Genel Yazı İşleri Müdürlüğüne atandı. Bu görevini sürdürürken Türkiye Büyük Millet Meclisi Üçüncü Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçim neticesi 293 oy alarak Kırşehir'den milletvekili seçildi. 3 Eylül 1927'de mazbatasını alan Ahmet Hazım Börekçi, 1 Kasım'da Meclise katıldı ve 14 Kasım'da mazbatasını onaylandı.

Meclis Hesaplarını İnceleme ve Dilekçe Komisyonlarında çalıştı. Ahmet Hazım Börekçi, IV. V. VI. Dönemlerde de Kırşehir'den milletvekili seçildi¹. Bir kız çocuğuna sahip olan Ahmet Hazım Börekçi, 16 Ekim 1954 yılında vefat etti².

Yahya Galip Kargı³

1874 (1290) de İstanbul Eyüp'te doğdu. Ali Rıza Efendinin oğlu olup anasının adı Eminedir. İlk ve orta öğrenimini Darülfeyz İbtidai Mektebi ve Ayvansaray Rüştüyesinde tamamladı.⁴ 13 Haziran 1892'de Divan-ı Muhasebat Evrak Odasında katip olarak devlet hizmetine girdi. 13 Nisan 1907'de Amasya Muhasebe Kalemünde bir yıl kadar görev yaptıktan sonra Tokattaki görevine yeniden getirildi. 15 Ağustos 1909'da Divan-ı Muhasebat İkinci Sınıf Kâtibi oldu. 24 Temmuz-13 Kasım 1911 tarihleri arasında Muş ve Aydın Muhasebecisi olarak görev yaptı. 17 Ekim 1912 Bitlis Defterdarlığı, 6 Mayıs 1913'te Hicaz, 10 Haziran 1914'te Halep, 17 Aralık 1916 Kastamonu Defterdarlığı görevini yürüttü. 17 Kasım 1917'de Ankara Defterdarlığına getirildi. Ankara Valisi Muhittin Paşanın 19 Eylül 1919'da tutuklanarak Sivas'a götürülmesi neticesi Ankara Vali Vekili oldu. Muhittin Paşa'nın tutuklanmasından sonra (28 Ekim 1919) Ankara valiliğine, İstanbul Hükümeti tarafından Ziya Paşa tayin edildi. Ancak bu durumu Ankaralılar kabul etmedi. Vali vekili Yahya Galip Bey, Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşaya 15 Ekim'de çektiği şifreli telgraf ile İstanbul Hükümeti tarafından yapılan bu atamayı kararlı bir şekilde reddediyordu⁵.

Yahya Galip (Defterdar Vekili) ve diğer Ankara'nın ileri gelenlerin yardım ve destekleri sonucu, Ankara büyük bir önem kazanmış, batıda Milliyet perverler için emin bir yer olmuş, Milli mukavemetin hareket üssü haline gelmişti.⁶

¹ T.B.M.M Olumluluk Kağıdı Örneği 718; Türk Parlamento Tarihi, TBMM-III.Dönem, 1927-1931, III.Cilt, s.393, 394.

² Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü – 1920 – 1991 (23 Nisan 1920 – 20 Ekim 1991), Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara, 1994, s.63; Kâzım Öztürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 23 Nisan 1920 – 14 Ekim 1973, Önder Matbaa, Ankara, 1973, s.120; Türk Parlamento Tarihi, TBMM-III.Dönem, 1927-1931, III.Cilt, s.393,394; Öztürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü..., s.120.

³ Özüçetin, " Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir Mebusları (1)", **I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni, (8-10 Ekim 2003), Bildiriler**, s.446,447, (437-450), Özüçetin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, İkinci Dönem Kırşehir Mebusları (2)" **II. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni, 13-14 Ekim 2005,GÜ. Ahi Evran Kampüsü, Kırşehir.**

⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Üçüncü Devrede Âza İntihab Olunan Zevat-ı Kirama Mahsus **Muhtasar Tercüme-i Hal Varakası 280.**

⁵ "Biz mukaddes halkımızı, ne böyle milletin mukadderatını bilmeyen hükümete ve ne de Sümmetdarik gönderilecek valilere terk edemeyiz... Meclisi Mebusan teşekkül etmeden evvel, hiç bir memuriyete hariçten kimsenin getirilmemesini geçende arz etmiştim. Mademki hükümet-i hazıra buraya yeniden vali göndermeye kıyam etmiştir, şu halde buradaki Hareket-i Milliye'nin söndürülmesi iltizam ediliyor demektir".; Ali Fuat Cebesoy, **Millî Mücadele Hatıraları**, İstanbul, 1959, s. 142.

⁶ Cebesoy, **a.g.e.**, İstanbul, 1959, s. 142.

TBMM'nin 23 Nisan 1920'de açılmasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin ilk Ankara Valisi oldu.¹ Birinci Dönem Kırşehir Mebusluğuna 22 Ağustos 1920'de seçildi.² Türkiye Büyük Millet Meclisine 22 Eylül 1920'de katıldı. Bütçe, Mâli Kanunlar, Şer'îye- Evkaf ve İrşad Komisyonlarında görev yaptı. Son toplantı yılında Birinci Şubenin Başkanlığını yürüttü. Mîli Eğitim Bakanlığı için İnceleme Kurulu Üyeliği yaptı.³ Bütçe ve Mâli Kanunlar üzerinde açıklayıcı konuşmalar yaptı. Taassuba yönelik gösterilere karşı durdu.⁴ Dönem içerisinde 35'i gizli oturumda olmak üzere 166 konuşma yaptı.⁵ Üç soru, bir gen soru önergesi verdi. Yaptığı kanun tekliflerinden (arkadaşları ile birlikte) biri 8 Nisan 1922'de 212 Sayılı Kanun olarak kabul edildi.⁶ II.⁷ ve III. Dönem Kırşehir'den milletvekili, IV. V. VI. Dönemlerde de Ankara'dan milletvekili seçildi.⁸

Yapılan İkinci Dönem, Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinde 255 oy alarak Kırşehir'den milletvekili seçildi. 11 Ağustos 1923'te Meclise katılan Yahya Galip (Kargı)'in ertesini günü mazbatasını onaylandı.⁹ Kavanini Maliye, Tetkiki Hesabat, Muvazenei Maliye Komisyonlarında çalıştı. Yahya Galip (Kargı), Tetkiki Hesabat Komisyonu Başkanlığı ve Kavanini Maliye Komisyonu Sözcülüğüne de seçildi. İkinci Dönemde bir önergesi ve Genel Kurulda, farklı 18 konuda 45 konuşması bulunmaktadır.¹⁰

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Üçüncü Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 293 oy alarak, Kırşehir'den milletvekili seçildi. Yahya Galip Kargı, 3 Eylül 1927'de mazbatasını aldı, 1 Kasım 1927'de Meclise katıldı ve 14 Kasım'da da mazbatasını onaylandı. Bütçe Komisyonunda çalıştı.¹¹

14 Mayıs 1942'de Ankara'da vefat eden Yahya Galip Bey (Kargı) evli ve iki çocuk sahibi idi.¹²

¹ Türkiye Büyük Millet Meclisine İkinci Devre-i İntihabiyede Âza İntihab olunan Zevat-ı Kirama **Mahsus Muhtasar Tercüme-i Hal Varakası 280.**

² Kırşehir Mebusu Hakkı Behiç Bey'in daha önce seçildiği Denizli Livasını tercih etmesi üzerine boşalan bir milletvekilliği söz konusu idi; Geniş bilgi için bkz. Özüçetin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir...", s.446,447.

³ Türk Parlamento Tarihi, I. Dönem, 1919-1923, I.Cilt, s.300.

⁴ Türk Parlamento Tarihi, I. Dönem, 1919-1923, III. Cilt,s.658-659.; Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü, s.31; Öztürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü..., s.47. Devletimizi Kuranlar, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi 65. Yıl, s.88.

⁵ TBMM'nin Birinci Devre Umumi Fihristi, s.181,293-294,331,766-771.

⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi **Kavanin Mecmuası**, Birinci İntihab Devresi, Cilt. I, s.250; Yahya Galip (Kargı)'nın, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem, mebusluğu için bkz., Özüçetin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir...", s.437-450.

⁷ Geniş bilgi için bkz. Özüçetin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, İkinci Dönem Kırşehir...".

⁸ Türk Parlamento Tarihi, I. Dönem 1919-1923, III.Cilt, s.659.

⁹ Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II.Dönem, 1923-1927, III.Cilt, s.522.

¹⁰ Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II.Dönem, 1923-1927, III.Cilt, s.522.

¹¹ Türk Parlamento Tarihi, TBMM-III.Dönem, 1927-1931, III.Cilt, s.395.

¹² Tercüme-i Hal Varakası 280.

Lütfi Müfit (Özdeş)¹

1874 (1290)'te Kırşehir Merkez ilçesinde doğdu. Babası Garipoğullarından Nuri Bey, annesi Meryem (Gülsüm) Hanımdır. Mustafa Kemal'in tanıklığı huzurunda Deniz subayı olan Abdulhamit Naci'nin kızı Şayetse hanımla evlendi. Bursa Askeri Lisesini ve Harbiyeyi bitirerek Teğmen oldu. Kurmay sınıfına katıldı. 1904 yılında Kurmay Yüzbaşı olarak diploma aldı². Arkadaşlarıyla birlikte göz altına alınarak 5. Ordunun merkezi durumunda olan Şam'a naklolundu³. Daha sonra Kolağası rütbesiyle Ordunun kurmayına geçirildi.

1906 yılında Halep Fevkalâde Erkanı Harbiyesine verildi. Şam'da Mustafa Kemal tarafından oluşturulan "Vatan ve Hürriyet" adlı gizli derneğin kurucuları arasında yer aldı⁴. 1907 yılında Selanik'e verilen Lütfi Müfit (Özdeş), Meşrutiyette Selanik Erkanı Harbiyesinde, 1909'un ilk aylarında 20. Alayın 2. Tabur Komutanı olarak da Köprülü de bulunuyordu⁵. Birinci Dünya Savaşına katıldı. İstiklâl Savaşında MM ve Karakol Gruplarında çalıştı. Sakarya savaşına, Büyük Taarruza katıldı.

10 Eylülde İzmir'e giren piyade kuvvetlerinin komutanı idi. Torbalıdan inen Yunan kuvvetlerini, süvari fırkası ile imha etti. 1923 yılında emekliye ayrıldı.

17 Aralık 1924'te Türkiye Büyük Millet Meclisi, İkinci Dönem, ara seçimlerine katılarak, 219 oy aldı ve Kırşehir'den milletvekili seçildi⁶. 19 Aralık da Meclise katılan Lütfi Müfit (Özdeş) in mazbatası, 31 Aralık 1924'te onaylandı. Şeyh Said isyanıyla birlikte kurulan Şark İstiklâl Mahkemesi Başkanlığına 7 Mart 1925'te atandı⁷. Mustafa Kemal Atatürk'ün okul, düşünce ve ideal arkadaşı Lütfi Müfit'e soyadı, Atatürk tarafından özde bir, anlamında olan "Özdeş" olarak verilmiştir.

¹ Geniş bilgi için bkz. Özdeşin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir...", s.446,447. Özdeşin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, İkinci Dönem Kırşehir..."

² T.B.M.M. Tercümeihal Kağıdı Örneği 564; Harp Akademisinde 45 kişiyle başladıkları öğrencilik yılları sonunda Aralık 1904'te Mustafa Kemal ile birlikte Kurmaylığa hak kazanan 13 kişiden biri idi; Yılmaz, a.g.e.,s.200; Bkz. Ali Fuat Cebesoy, *Sınıf Arkadaşım Atatürk-I*, Cumhuriyet Gazetesi Yayını, İstanbul 1997, s. 91-92.

³ T.B.M.M. Tercümeihal Kağıdı Örneği 564; Kılıç Ali, *Atatürk'ün Hususiyetleri*, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları, İstanbul,1998, s.31.

⁴ T.B.M.M. Tercümeihal Kağıdı Örneği 564; Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam*, Cilt I, 18. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, s. 85-89.

⁵ T.B.M.M. Tercümeihal Kağıdı Örneği 564; Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II.Dönem, 1923-1927, III.Cilt, s.523.

⁶ Geniş bilgi için bkz. Özdeşin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, İkinci Dönem Kırşehir..."

⁷ Uğur Mumcu, *Kürt-İslâm Ayaklanması 1919-1925*, 11.Baskı, İstanbul, 1993, s.231; Yılmaz, a.g.e., s.200; Lütfi Müfit (Özdeş)'in harp okulunda, Mustafa Kemal ile başlayan dostluğunun ve fikir birliğinin devam ettiği, Mustafa Kemal'in, kişisel dost çevresi içinde yer aldığı görülmektedir. Şark İstiklâl Mahkemesi, Denizli milletvekili Mahzar Müfit (Kansu) 'in başkanlığında, Kırşehir milletvekili Lütfi Müfit (Özdeş) ile birlikte Urfa milletvekili Ali Saip (Ursavaş) beylerden kuruluydu; Erik Jan Zürcher, *Millî Mücadelede İttihatçılık*, İstanbul, 1987, s. 280; Mumcu, a.g.e., s.219,224; Kırşehir milletvekili Lütfi Müfit (Özdeş)'in de üyesi bulunduğu Şark İstiklâl Mahkemesi, 24 Eylül 1925 tarihine kadar yargılanmak üzere gönderilen 1855 kişiden 690'ını yargılamış, yargılanan bu kişilerden 99'u tutuklu olmak üzere 110 sanığa ölüm cezası vermiş, bir kişiyi ömür boyu hapis cezasına çarptırmış, 129 kişiyi geçici kürek, 116 kişiyi de çeşitli hapis cezalarına çarptırmış, 118 kişi aklanmış, 69 kişiye soruşturmayla yer olmadığı kararı verilmişti; Mumcu, a.g.e., s.232-285.

Lütfi Müfit Özdeş, Türk Tarih Kurumu Üyeliği görevinde de bulundu. Fransızca ve Rusça biliyordu. Türkiye Büyük Millet Meclisi Üçüncü Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 293 oy alarak Kırşehir'den milletvekili seçildi. 3 Eylül 1927'de mazbatasını aldı, 1 Kasım 1927'de Meclise katıldı ve 14 Kasım'da da mazbatasını onaylandı. Bahriye ve Millî Savunma Komisyonlarında çalıştı. IV. V. Dönemlerde de (1923-1939) Kırşehir'den milletvekili seçilen Lütfi Müfit Özdeş, 18 Nisan 1940 da Heybeliada'da öldü ve orada toprağa verildi¹.

Sonuç

T.B.M.M. Birinci Dönem vatanı kurtarmış, İkinci Dönem devleti kurmuş, Üçüncü Dönem ise (1927-1931), Büyük Türk İnkılabının tamamlanması ve devletin kurulması çalışmalarının özenle ve yaygın bir şekilde sürdürüldüğü, bütünü oluşturan zincirin son halkası olmuştur. Üçüncü Dönemde, Büyük Türk İnkılabının eksiklikleri büyük ölçüde giderilmiştir. Aynı zamanda Üçüncü Dönem, ezilen uluslar için olduğu kadar, Doğu- Batı sentezinin oluşumuna ışık tutan, Atatürkçü düşüncenin toplumca benimsenip hayatî güç anlamını kazandığı bir dönem olmuştur.

Kısa sürede gerçekleşmesi akla durgunluk veren İnkılâp hareketlerinin hayata geçirilmesinde, katlanılan maddî ve manevî fedakârlığın boyutlarını genç kuşaklara anlatmak bu gün bile çok güçtür.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Üçüncü Dönem (1927-1931) üyeleri arasında, Kırşehir mebusu olan; Ahmet Hazım Börekçi, Yahya Galip Kargı, Lütfi Müfit Özdeş beyler, genellikle, Meclis içi farklı komisyonlarda görev almışlardır. Yasama Meclislerince verilen görev ve yetkiler komisyon çalışmaları halinde gerçekleştirilmiş iş yoğunluğu azaltılmış, gereken iş bölümü yapılmış, bu iş yoğunluğunun getirdiği ağır yük hafifletilebilmiştir. Komisyonlar ve bu komisyonların değerli üyeleri aracılığıyla, Özel nitelik taşıyan konularla ilgili, zamanla uzmanlaşmış ve dolayısıyla daha kolay ve daha sağlıklı karar verme imkanına kavuşulmuştur. Bu temelde , adı geçen T.B.M.M. Üçüncü Dönem Kırşehir Mebusları, Genel Kurula bağlı olarak çalışan, görev ve sorumlulukları Genel Kurulca kabul edilen, iç tüzükle belirlenmiş birer meclis görüntüsü taşıyan bu komisyonlarda, görevlerini millet ve vatanseverlik duyguları içinde ifa etmişlerdir.

Büyük Millet Meclisi, Üçüncü Dönem (1927-1931)'in de sosyal yapının, benzerine rastlanmayan bir şekilde değişmesi ve toplumun yeni çağdaş değerlerle donatılması devam etmiş, dolayısıyla, olayların Parlamente'ye yansımaları neticesi Parlamente'ye şahsiyet veren üyeler önem kazanmıştır

¹ *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II. Dönem, 1923-1927., III.Cilt, s.524; Millî Savunma Bakanlığı, CEPHE DEN MECLİSE, TTK Basımevi, Ankara, 1999, s. 169; Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü – 1920 – 1991 (23 Nisan 1920 – 20 Ekim 1991), s.63; Öztürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü..., s.95.*

Kaynaklar

1. **Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem, 1919-1923**, III.Cilt, I.Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay.
2. İhsan Ezherli, Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1992) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı (1877-1920) TBMM Kültür ve Sanat Yay.
3. Niyazi Berkes, **Türkiye’de Çağdaşlaşma**, İstanbul 1978.
4. Yavuz Ünsal, Atatürk, İmparatorluktan Millî Devlete, Ankara, 1990.
5. Afetinan, Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi, Ankara, 1973.
6. İsmail Hami Danişmend, **Eski Türk Demokrasisi**, Sucuoğlu Matbaası, İst., 1964.
7. **İslâm Ansiklopedisi**, “Türkler” Maddesi, C. 12/II, Millî Eğitim Basımevi, İst., 1988.
8. Salim Koca, **Türk Kültürünün Temelleri**, II. Cilt, II. Baskı, Başkent Matbaacılık, Ankara, 2003.
9. Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II.Dönem, 1923-1927, I.Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay.
10. Tanr Zafer Tunaya, Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük, 2.B. İstanbul, 1981.
11. Yaşar Özüçetin, “Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir Mebusları (1)”, **I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni, (8-10 Ekim 2003), Bildiriler**, Haz. Ahmet GÜNŞEN, Kırşehir, 2004, (437-450).
12. Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II.Dönem, 1923-1927, III.Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay.
13. Türk Parlamento Tarihi, TBMM-III.Dönem, 1927-1931, I.Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yay.
14. Türk Parlamento Tarihi, T.B.M.M- III. Dönem, 1927-1931, III.Cilt, T.B.M.M. Vakfı Yay.
15. **KIRŞEHİR 1923-1998** 75.YIL, Başbakanlık Basımevi, 1998.
16. **KIRŞEHİR 1993**, Erk Yayıncılık, Ankara.
17. Adnan Yılmaz, **Küçük Asya’nın KIR-ŞEHİRİ**, Ankara, 2001.
18. T.B.M.M Olumluluk Kağıdı Örneği 718.
19. Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü – 1920 – 1991 (23 Nisan 1920 – 20 Ekim 1991), Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara, 1994.
20. Kâzım Öztürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 23 Nisan 1920 – 14 Ekim 1973, Önder Matbaa, Ankara, 1973.
21. Muhtasar Tercüme-i Hal Varakası 280.
22. Ali Fuat Cebesoy, **Millî Mücadele Hatıraları**, İstanbul, 1959, s. 142.
23. **Devletimizi Kuranlar**, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi 65. Yıl.
24. TBMM’nin Birinci Devre Umumi Fihristi, s.181,293-294,331,766-771.
25. Türkiye Büyük Millet Meclisi **Kavanin Mecmuası**, Birinci İntihab Devresi, Cilt. I
26. T.B.M.M. Tercümeihal Kağıdı Örneği 564.
27. Ali Fuat Cebesoy, **Sınıf Arkadaşım Atatürk-1**, Cumhuriyet Gazetesi Yayını, İstanbul 1997.
28. Kılıç Ali, **Atatürk’ün Hususiyetleri**, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları, İstanbul, 1998.
29. Şevket Süreyya Aydemir, **Tek Adam**, Cilt I, 18. Baskı, Remzi Kitabevi, İst., 1999.
30. Uğur Mumcu, **Kürt-İslâm Ayaklanması 1919-1925**, 11.Baskı, İstanbul, 1993. Erik Jan Zürcher, **Millî Mücadelede İttihatçılık**, İstanbul, 1987.
31. Millî Savunma Bakanlığı, **CEPHE DEN MECLİSE**, TTK Basımevi, Ankara, 1999.